

УДК 378.016:316.77:316.72

DOI <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psych-2026-1.14>**Богдан НАГРИБЕЛЬНИЙ**

аспірант кафедри української мови,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка;
старший викладач кафедри англійської мови в судноводінні,
Херсонська державна морська академія
bnagribelnj@gmail.com
ORCID: 0000-0001-9643-4345

СУЧАСНІ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Наукове дослідження репрезентує аналіз актуальної проблеми та присвячено сучасним практикам формування міжкультурної комунікації здобувачів вищої освіти. **Мета статті** полягає в аналізі проблеми формування міжкультурної комунікації здобувачів вищої освіти та репрезентації ефективних методів навчання її в освітньому процесі. **Методологічну основу** дослідження становлять положення компетентнісного, системного, культурологічного, комунікативного та студентоцентрованого підходів, які забезпечують цілісне осмислення процесу формування міжкультурної комунікації здобувачів вищої освіти. **Наукова новизна** дослідження полягає в розробленні та репрезентації практико-орієнтованих видів робіт для здобувачів вищої освіти-майбутніх фахівців морської галузі, спрямованих на розвиток означеної компетентності. **Висновки** дослідження представлено ключовими тезами: формування міжкультурної комунікації здобувачів вищої освіти – це необхідна складова частина їхньої професійної підготовки в умовах глобалізації, академічної мобільності та мультикультурного освітнього середовища; сучасні практики формування міжкультурної комунікації ґрунтуються на компетентнісному, студентоцентрованому та міждисциплінарному підходах, що сприяє розвитку толерантності, культурної обізнаності та комунікативної гнучкості здобувачів освіти; найбільш ефективними практиками є інтерактивні методи навчання (комунікативні рольові ігри, зокрема Role-plays; “Bridge Communication in a Multicultural Crew”; лексико-комунікативні вправи з міжкультурним компонентом, зокрема “Politeness at Sea”; проєктна діяльність, дискусії), використання цифрових технологій, міжнародних онлайн-проєктів та програм академічної мобільності; важливу роль у формуванні міжкультурної комунікації відіграє освітнє середовище закладу вищої освіти, яке має забезпечувати міжкультурний діалог, співпрацю та рівні можливості для представників різних культур; результативність сучасних практик значною мірою залежить від готовності викладачів до впровадження міжкультурного компонента в освітній процес, їхньої міжкультурної компетентності та методичної підготовки.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, практико-орієнтовані завдання, освітнє середовище, комунікативні рольові ігри, цифровий застосунок “Word it Out”, компетентнісний, студентоцентрований та міждисциплінарний підходи.

Bohdan NAHRYBELNYI

Postgraduate Student at the Department of Ukrainian Language,
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University;
Senior Lecturer at the Department of English in Navigation,
Kherson State Maritime Academy
bnagribelnj@gmail.com
ORCID: 0000-0001-9643-4345

MODERN PRACTICES OF FORMING INTERCULTURAL COMMUNICATION OF HIGHER EDUCATION STUDENTS

Abstract. The scientific study represents an analysis of a topical problem and is dedicated to modern practices of forming intercultural communication among higher education students. **The purpose** of the article is to analyze the problem of forming intercultural communication among higher education students and to represent effective methods of teaching it in the educational process. **The methodological basis of the study** is the provisions of the competency-

© Б. Нагрибельний, 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

based, systemic, cultural, communicative, and student-centered approaches, which provide a holistic understanding of the process of forming intercultural communication among higher education students. **The scientific novelty** of the study lies in the development and representation of practice-oriented types of work for higher education students – future specialists in the maritime industry, aimed at developing the specified competence. **The conclusions of the study** are presented in key theses: the formation of intercultural communication of higher education students is a necessary component of their professional training in the context of globalization, academic mobility, and a multicultural educational environment; modern practices of forming intercultural communication are based on competency-based, student-centered and interdisciplinary approaches, which contributes to the development of tolerance, cultural awareness and communicative flexibility of education seekers. The most effective practices are interactive teaching methods (communicative role-playing games, in particular Role-plays; “Bridge Communication in a Multicultural Crew”; lexical and communicative exercises with an intercultural component, in particular “Politeness at Sea”; project activities, discussions, role-playing), use of digital technologies, international online projects and academic mobility programs. An important role in the formation of intercultural communication is played by the educational environment of a higher education institution, which should ensure intercultural dialogue, cooperation and equal opportunities for representatives of different cultures; the effectiveness of modern practices largely depends on the readiness of teachers to introduce an intercultural component into the educational process, their intercultural competence, and methodological training.

Key words: intercultural communication, practice-oriented tasks, educational environment, communicative role-playing games, digital application “Word it Out”, competency-based, student-centered and interdisciplinary approaches.

Постановка проблеми дослідження зумовлена тим, що в умовах інтенсифікації міжнародних освітніх, наукових і професійних зв'язків міжкультурна комунікація стає однією з ключових компетентностей фахівця XXI століття. Це зумовлено тим, що здобувачі вищої освіти дедалі частіше залучаються до академічної мобільності, міжнародних проєктів, онлайн-співпраці з представниками інших культур, що вимагає не лише ґрунтовних фахових знань, але й уміння ефективно взаємодіяти в полікультурному середовищі.

Аналіз джерел та останніх досліджень підтверджує актуальність і багатовекторність порушеної проблеми. Для нашого наукового пошуку практично значущими є розвідки вітчизняних і зарубіжних дослідників, як от О. Ігнатова (2024 р.); О. Ковтун (2019 р.); О. Леві-Джордж (2021 р.); І. Нагрибельна (2023 р.); А. Солодка (2025 р.). Водночас важливими для створення класичного наукового підґрунтя проблеми міжкультурної комунікації стали такі дослідження й документи:

– Байрам Майкл, Ніколс Енн, Стівенс Девід (2001 р.) – дослідження, що присвячено аналізу практичних підходів до розвитку міжкультурної компетентності;

– Байрам Майкл (1997 р.) – монографія, в якій приділено увагу оцінюванню міжкультурної компетентності;

– Common European Framework of Reference for Languages (1996 р.) – рамковий документ, що визначив міжкультурну комунікацію як компетентність у мовній освіті.

Попри наявність теоретичних напрацювань у сфері міжкультурної комунікації, практика

її формування у закладах вищої освіти (ЗВО) залишається недостатньо систематизованою. Часто освітній процес зосереджується на передачі знань, тоді як розвиток комунікативних умінь, толерантності, культурної чутливості та здатності до діалогу культур відбувається фрагментарно або стихійно. Це спричиняє проблеми у міжкультурному спілкуванні, виникнення комунікативних бар'єрів, стереотипів і непорозумінь у професійній та соціальній взаємодії майбутніх фахівців.

Мета статті полягає в аналізі проблеми формування міжкультурної комунікації здобувачів вищої освіти та репрезентації ефективних методів навчання її в освітньому процесі.

Відповідно до мети дослідження означено такі завдання:

– дослідити наукове підґрунтя проблеми формування міжкультурної комунікації;

– розробити види робіт для здобувачів вищої освіти-майбутніх фахівців морської галузі, спрямованих на розвиток означеної компетентності;

– репрезентувати приклади практико-орієнтованих завдань для формування компетентності міжкультурної комунікації сучасних здобувачів вищої освіти.

Методологічну основу дослідження становлять положення компетентнісного, системного, культурологічного, комунікативного та студентоцентрованого підходів, які забезпечують цілісне осмислення процесу формування міжкультурної комунікації здобувачів вищої освіти. У ході дослідження використано такі методи наукового пізнання: *теоретичні методи*: аналіз, синтез, узагальнення

та систематизація наукових джерел з проблем міжкультурної комунікації, педагогіки та психології вищої школи; порівняльний аналіз сучасних освітніх практик; *емпіричні методи*: анкетування, опитування, інтерв'ювання здобувачів вищої освіти та викладачів; педагогічне спостереження за процесом міжкультурної взаємодії в освітньому середовищі; *діагностичні методи*: тестування рівня сформованості міжкультурної комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти; *статистичні методи*: кількісний та якісний аналіз результатів дослідження задля перевірки ефективності сучасних практик формування міжкультурної комунікації.

Виклад основного матеріалу. Науковий інтерес до практики міжкультурної комунікації та способів її формування у здобувачів освіти підтверджує актуальність проблеми. Її значущість, окрім зазначених факторів, зумовлена також вимогами сучасних освітніх стандартів і ринку праці, які орієнтують сучасні ЗВО на формування ключових і професійних компетентностей. Серед таких компетентностей міжкультурна комунікація посідає важливе місце, зокрема у підготовці майбутніх фахівців морської галузі. Водночас відзначимо наявну суперечність між зростаючою потребою у фахівцях, здатних до ефективної міжкультурної взаємодії, та недостатнім рівнем практичної реалізації педагогічних умов, методів і способів формування цієї здатності у здобувачів вищої освіти. У зв'язку з цим постає необхідність ґрунтовного аналізу та осмислення практики формування міжкультурної комунікації в освітньому процесі закладів вищої освіти, визначення ефективних педагогічних підходів, методів і засобів, які сприятимуть розвитку міжкультурної компетентності здобувачів освіти.

Студіювання порушеної проблеми та власний досвід викладацької діяльності дають змогу стверджувати, що сучасний освітній процес потребує ефективних форм і методів навчання, які б якісно впливали на формування компетентності міжкультурної комунікації. І якщо сам факт важливості вироблення цієї компетентності у сучасних студентів не викликає потреби доведення, то практичний аспект процесу вимагає ефективних методик. Їх імплементація в освітній процес, на нашу

думку, має ґрунтуватися на засадах цифровізації, інтерактиву та моделюванні комунікативної ситуації.

У курсі англійської мови для майбутніх фахівців морської галузі пропонуємо комунікативні ситуації, які передбачають міжкультурну комунікацію. Проілюструємо це на конкретних прикладах вправ і завдань.

1. *Комунікативні рольові ігри (Role-plays).*

Дидактична рольова гра “Bridge Communication in a Multicultural Crew”.

Мета: формування міжкультурної професійної комунікації. Професійно-комунікативна ситуація: місток судна під час складних навігаційних умов.

- Ролі:
- Captain (UK);
- Chief Officer (Ukraine);
- Helmsman (Philippines);
- Pilot (Turkey)

Завдання: реалізувати професійну ситуацію засобом міжкультурної комунікації відповідно до означених ролей завдяки полілогу (діалогу). У процесі міжкультурної комунікації учасники мають:

- дотримуватися стандартів SMCP;
- враховувати культурні особливості (тон, темп, форма звернення);
- уникати конфліктів і непорозумінь.

Прогнозований результат: розвиток професійної англомовної взаємодії в мультикультурному середовищі.

2. *Лексико-комунікативні вправи з міжкультурним компонентом.*

Вправа “Politeness at Sea”.

Мета: формування компетентностей коректного професійного мовлення.

Завдання:

- 1) Порівняйте представлені висловлювання:
  - “Do it now”.
  - “Could you please carry out the task immediately?”

2) Визначте, яке з них доречніше вживати в міжнародному екіпажі; обґрунтуйте свою відповідь.

3) Переформулюйте команди відповідно до міжкультурних норм.

3. *Аудіювання та обговорення.*

Вправа “Listening Across Cultures”.

Мета: розвиток навичок сприйняття різних акцентів.

Лінгвістичний матеріал: аудіозаписи переговорів моряків з різних країн.

Завдання:

- 1) Визначити труднощі сприйняття текстів.
- 2) Обґрунтувати вплив (або відсутність впливу) акценту та культуру комунікації та виконання професійних задач.
- 3) Запропонувати стратегії ефективного слухання та сприйняття текстів для ефективного виконання професійних задач.

4. *Онлайн-взаємодія.*

Завдання “*Virtual Maritime Exchange*”.

Мета: автентична міжкультурна практика.

Завдання:

- 1) Взяти участь у спільному онлайн-форумі/симуляції міжнародного екіпажу.
- 2) Обговорення професійних ситуацій англійською мовою.
- 3) Проаналізувати комунікативні стратегії учасників. Виокремити з-поміж них найбільш ефективні та аргументувати свій вибір.

У дослідженні представлено такі види завдань, що мають на меті засобом різноманітних способів міжкультурної взаємодії сформулювати у здобувачів освіти компетентність міжкультурної комунікації. Практична значущість полягає в поєднанні мовної та професійної підготовки; орієнтації на реальні умови професійної діяльності; розвитку міжкультурної комунікативної компетентності підготовки до роботи в мультинаціональному екіпажі. Репрезентовані види роботи ґрунтуються на практико-орієнтованих підходах та мають фахове спрямування. Водночас зміна комунікативної ситуації та дидактичних ролей учасників може бути переорієнтована на будь-який професійний напрям, зокрема педагогічний, філологічний, медичний.

Студіювання порушеної проблеми дає змогу констатувати важливість цифровізації методики комунікативного навчання та широкий спектр е-ресурсів, що можуть бути ефективно імplementовані в освітній процес для міжкультурної взаємодії. Дотримуємося думки про практичну значущість та навчальний потенціал цифрових застосунків: «Цифровий застосунок “Word it Out” інтегрує можливості для реалізації комунікативного підходу до навчання здобувачів освіти, розвитку цифрової грамотності та активізації їхньої пізнавальної діяльності» [3]. У процесі розвитку міжкультурної компетентності здобувачів освіти такий

е-ресурс може бути дієвим інструментом для застосування ефективних технологій розвитку лексичної компетентності. Нам імпонує думка про те, що «на заняттях з англійської мови у фаховій підготовці майбутніх спеціалістів морської галузі технологія «Хмари слів» може бути використана як дієвий дидактичний засіб для формування їхньої комунікативної компетентності. Цю технологію можемо використовувати для формування лексичного запасу здобувачів вищої освіти, активізації професійної лексики, опрацювання фахової термінології англійською мовою. Безперечним аргументом на користь технології «Хмари слів» є її здатність до активізації пізнавальної уваги на занятті, можливість відійти від репродуктивних форм роботи та продукувати власні ідеї, втілюючи їх у «хмарах» слів-професіоналізмів» [3, с. 120–124].

Поділяємо ґрунтовне науково-методичне узагальнення про те, що «сучасне цифрове освітнє середовище має широкий арсенал інструментів, що сприятимуть успішному опануванню навчального матеріалу здобувачами вищої освіти. Водночас процес вивчення української мови майбутніми фахівцями морської галузі з використанням цифрових інструментів має відповідати специфіці предмета. Вона полягає в комплексному забезпеченні можливостей комунікації учасників освітнього процесу, ефективній роботі з навчальним матеріалом, зокрема текстами, організації різних форм контролю з боку викладача та самоконтролю здобувача освіти. Студіювання наукової літератури з теми дослідження, власний викладацький досвід дають змогу стверджувати, що окресленим вимогам відповідає освітня платформа LMS MOODLE (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment)» [4, с. 153–154]. Наведене твердження ілюструє практичну значущість е-ресурсів для розвитку комунікативної міжкультурної компетентності майбутніх фахівців морської галузі, зокрема під час опанування української мови.

Висновки. У результаті наукового пошуку було зроблено такі висновки.

- 1) Формування міжкультурної комунікації здобувачів вищої освіти – це необхідна складова частина їхньої професійної підготовки в умовах глобалізації, академічної мобільності та мультикультурного освітнього середовища.

2) Сучасні практики формування міжкультурної комунікації ґрунтуються на компетентнісному, студентоцентрованому та міждисциплінарному підходах, що сприяє розвитку толерантності, культурної обізнаності та комунікативної гнучкості здобувачів освіти.

3) Найбільш ефективними практиками є інтерактивні методи навчання (комунікативні рольові ігри, зокрема Role-plays; “Bridge Communication in a Multicultural Crew”; лексико-комунікативні вправи з міжкультурним компонентом, зокрема “Politeness at Sea”; проєктна діяльність, дискусії), використання цифрових технологій, міжнародних онлайн-проєктів та програм академічної мобільності.

4) Важливу роль у формуванні міжкультурної комунікації відіграє освітнє середовище

закладу вищої освіти, яке має забезпечувати міжкультурний діалог, співпрацю та рівні можливості для представників різних культур.

5) Результативність сучасних практик значною мірою залежить від готовності викладачів до впровадження міжкультурного компоненту в освітній процес, їхньої міжкультурної компетентності та методичної підготовки.

Порушена у дослідженні проблема не вичерпується представленою науковою розвідкою, а має перспективу аналізу. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в аналізі питання оцінювання рівня сформованості міжкультурної комунікації здобувачів вищої освіти, а також розроблення системних моделей її інтеграції в освітні програми різних спеціальностей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ігнатова О. Розвиток навичок ефективної міжкультурної комунікації. *Journal of Cross-Cultural Education*. 2024. № 3, С. 7–13. <https://doi.org/10.31652/2786-9083-2024-3-7-13>.
2. Леві-Джордж О. Міжкультурна комунікація учасників програм академічної мобільності. *Current Issues of Linguistics and Translation Studies*. 2021. № 22. С. 87–91. <https://doi.org/10.31891/2415-7929-2021-22-18>.
3. Нагрибельний Б. Методика використання застосунку “Word It Out” на заняттях з англійської мови. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. – Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика». 2022. Вип. 48. Т. 3. С. 120–124. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-3-20>.
4. Нагрибельна І. Навчання української мови майбутніх фахівців морської галузі засобами цифровізації. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2021. № 94. С. 151–157. <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2021-94-21>.
5. Солодка А. Міжнародний досвід з формування полікультурної особистості в процесі міжкультурної комунікації. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2025. Vol. 4. № 2. Р. 9–18. <https://doi.org/10.46299/j.isjel.20250402.02>.
6. Kovtun O., Kovtun O., Ihnatenko N. Intercultural communication as a component of the formation of students' socio-cultural competence in teaching foreign language in higher education. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2019. № 2. Р. 236–239. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2019.177527>.

REFERENCES:

1. Ihnatova, O. (2024). Rozvytok navychok efektyvnoi mizhkulturnoi komunikatsii [Development of effective intercultural communication skills]. *Journal of Cross-Cultural Education*, (3), 7–13. [in Ukrainian]
2. Levy-George, O. (2021). Mizhkulturna komunikatsiia uchasnykiv prohran akademichnoi mobilnosti [Intercultural communication of participants in academic mobility programs]. *Current Issues of Linguistics and Translation Studies*, (22), 87–91. [in Ukrainian]
3. Nahrybelnyi, B. (2022). Metodyka vykorystannia zastosunku Word It Out na zaniattiakh z anhliiskoi movy [Methods of using the Word It Out application in English language classes]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskiy zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka – Current Issues of the Humanities: Interuniversity Collection of Scientific Papers of Young Scholars of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University*, Issue 48, Vol. 3, 120–124. Drohobych: Helvetyka. [in Ukrainian]
4. Nahrybelna, I. (2021). Navchannia ukrainskoi movy maibutnykh fakhivtsiv morskoi haluzi zasobamy tsyfrovizatsii [Teaching the Ukrainian language to future maritime specialists by means of digitalization]. *Pedahohichni nauky*, (94), 151–157. [in Ukrainian]

5. Solodka, A. (2025). Mizhnarodnyi dosvid z formuvannya polikulturnoi osobystosti v protsesi mizhkulturnoi komunikatsii [International experience in forming a multicultural personality in the process of intercultural communication]. *International Science Journal of Education & Linguistics*, 4 (2), 9–18. [in Ukrainian].

6. Kovtun O., Kovtun O., & Ihnatenko N. (2019). Intercultural communication as a component of forming students' sociocultural competence in foreign language teaching in the system of higher education. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv – Bulletin of the National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts*, (2), 236–239 [in English].

Дата першого надходження статті до видання: 24.12.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.01.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 19.03.2026